

JAROSLAV KERLES VELKÁ KNIHA VTIPU

JAROSLAV KERLES
VELKÁ KNIHA
VTIPU

Čundrák Jaroslav Kerles

Na tátu mám hodně vzpomínek. Asi proto, že se nám, svým třem dětem, hodně věnoval. Když si ale mám vybavit nějaké opravdu zásadní vzpomínky, pak vidím tátu, jak sedí, mírně nakloněný u svého stolu, a kreslí. A přitom se střídavě usmívá a mračí. Vždycky se totiž tvářil stejně jako postavička, kterou měl právě na papíře.

Pak vidím tátu, jak jde s námi dětmi v zimě odněkud z Kluka nebo Kletě (to jsou jihočeské hory), jednoho, toho nejmenšího, nese na koni a druhé dva veze na sáňkách. A přitom má ještě v puse (o tom se dnes takřka nesmí mluvit) cigáro. Pak jdeme před odjezdem vlaku do nějaké vesnické hospody, kde nám táta pověsí mokré oblečení ke kamnům, koupí limonádu a tatránku, z kapsy vytáhne skicák a tužku a kreslí, co ho po cestě nejvíc zaujalo.

Pořád si kreslil skici. Na výletě, doma, ve vlaku.

Můj otec, výtvarník a karikaturista Jaroslav Kerles, se narodil 3. listopadu 1939 v Praze. Často jsme si z něj kvůli tomu dělali legraci. Že je jako zapřísáhlý jihočeský patriot, který celý život prožil v Českých Budějovicích, vlastně Pražák. Jenže to bylo trochu jinak. Tátovi rodiče se přestěhovali z Prahy do Budějovic už před jeho narozením, když jeho otec (a náš dědeček) dostal jako malíř na porcelán a smalt práci výtvarníka v česko-budějovickém Sfinxu. Ale protože naše babička měla v Praze známého porodníka, jela svého druhého potomka (našeho tátu) porodit do Prahy. A hned po porodu se vrátila do Budějovic. Táta tak byl ve skutečnosti stejně kovaný Jihočechem jako my. A hrdě se k tomu hlásil.

Od malička ho bavilo kreslení, zato s matematikou, jak sám říkal, byl trochu na štíru. Proto šel po základní škole na česko-budějovickou „stavárnu“, kde výměnou za nápoje v matematice kreslil spolužákům stavební výkresy. Maturitu udělal, ovšem stavařinou se dlouho neživil. Po maturitě pracoval chvíli jako konstruktér v podniku Hydroprojekt, pak už ale natrvalo přešel na dráhu výtvarníka. Pracoval jako výtvarník pro Českou pojišťovnu a Klenoty, do toho začal kreslit komiksy a první kreslené vtipy pro tehdejší noviny *Jihočeská pravda* a několik časopisů. Mezitím se v tanečních seznámil s budoucí manželkou Věrou, naší maminkou, a postupně se mu narodili dva synové a dcera.

Dodnes obdivuji, jak to mohl táta všechno zvládnout. Směji se tomu, když si někteří slovní výtvarníci budují „ateliéry“, aby měli klid na práci. Táta pracoval v obývacím pokoji třípokojového bytu, v němž bydlela pětičlenná rodina. Ano, mělo to svá pravidla. Tátu jsme se snažili nerušit, na což dohlížela především naše maminka, tátova celoživotní ochránkyně a múza. Vůbec si nedovedu představit, co by si bez ní táta počal.

V roce 1970 se táta rozhodl jít na volnou nohu, tedy plně se věnovat kreslení a karikatuře. Jenže to byl tenkrát hodně „tvrdý chleba“, opět skousnutelný jen díky naší mamince. Když táta nekreslil, věnoval se nám, dětem, často také pracoval u stolu přes noc. Spal maximálně tři hodiny. A protože peníze pochopitelně nestačily, po probdělé noci šel ještě ráno „na mlíko“, tedy jako závozník pomáhal rozvážet konve s mlékem.

Postupně se mu ale podařilo stát se jedním z dvorních kreslířů tehdy nejpůvodnějšího humoristického časopisu *Dikobraz*. Už když jsem šel v roce 1971 do první třídy, ptaly se mě některé paní učitelky: „A umíš taky tak kreslit jako tatínek?“ Z našeho táty byla najednou „celebrita“. Jeho postavičky z velkými nosy a velkými botami se staly natolik populárními, že je znal každý.

To ale zdaleka neznamená, že se z táty stal „boháč“. Jednak to výše honorářů v *Dikobrazu* neumožňovala, jednak byl táta svou životní filozofií prototypem člověka, pro kterého byly peníze v životě prostředkem, nikoli životním cílem. Jak sám říkal: „Pracovat se má za peníze, ale ne pro peníze.“ Nesnášel amatéry, protože skutečný umělec se podle něj musí uměním živit, na druhou stranu se kvůli penězům nebo slávě nikdy nebyl ochoten vzdát svého způsobu života. Když jsme byli malí, byl s námi každý víkend na „čundru“, tedy na výletě v přírodě, jezdil s námi na kole nebo na člunu, v létě pod stan. Miloval přírodu, kolo, kromě výletů s rodinou

jezdil na pravidelné čundry i se svou partou kamarádů zvanou KKK (Kerles, Klimeš, Kříž). S oblibou tvrdil: „Čundr – to je koření života.“ A v jeho případě je nutné dodat, že také celoživotní inspirací.

My děti, když jsme byly starší, jsme někdy měly pocit, že by se měl táta více prosazovat, že by si zasloužil „medaile“ a ceny, že by se jako jihočeský patriot a propagátor krásy jižních Čech měl dočkat v domovském kraji a městě většího uznání. To jsme ale vždycky narazily. „Na slávu prdim,“ říkal táta doslovně. A kdo ho znal, dobře ví, že se nejednalo o žádnou falešnou skromnost.

Vedle *Dikobrazu* přispíval i do dalších novin a časopisů a zabýval se knižní ilustrací. Mezi jeho nejznámější díla patří například ilustrace ke knihám Roberta Fulghuma, Radomíra Paťka či Ludmily Vítovcové. Velkou popularitu si získala i dětská literatura a leporela s jeho obrázky. Méně známá je tátova volná tvorba, ovšem zejména kvůli tomu, že své olejové malby nikde nevystavoval. Říkal, že má kvůli karikatuře „zkaženou ruku“.

Po sametové revoluci v roce 1989 se táta věnoval i propagační tvorbě, mimo jiné je autorem známé postavičky „kpra Jakuba“, jednoho z turistických symbolů jižních Čech. Pro Českou televizi vytvořil dětský večer- níček *Pan Huu*. Vystavoval na řadě výstav doma i v zahraničí. Obrázková kniha z roku 1991 *Jak vtipy přicházejí na svět*, v níž popsal, odkud bere inspiraci ke své tvorbě, se stala bestsellerem. O pět let později si splnil sen a spolu se svým synem, mým bratrem Petrem, vydal knihu *Legrace v pohádce*, v níž své obrázky doplnil i vlastními básničkami. Přes nástup různých módních trendů, spojených třeba s větší vulgarizací karikatury, nikdy neopustil svůj nezaměnitelný styl humoru, některými kritiky a fanoušky karikatury označovaný jako „laskavý“. Sám táta ale tohle slovo nesnášel. Tvrdil, že inspiraci ke kresleným vtípům sice hledá na čundrech i v rodině, nakonec si ale ten nápad stejně musí tvrdě „vysedět“ u stolu. V karikatuře nejde nic ošidit, je to těžká dřina. I když to tak možná nevypadá.

O to větší obdiv k tátovi dnes cítím. Když mám někdy sklon stěžovat si, že něco nejde, vzpomenu si na tátu, jak kreslí nebo maluje v třípokojevém bytě plném dětí, nikoho neokřikuje, na nic si nestěžuje a pod jeho rukama vznikají obrázky plné životního optimismu. Jakoby náhodou, „lehkým perem“, jako projev čiré radosti ze života. A také vítané pohlazení po duši pro všechny, kdo o to stojí.

Když má syn hodnotit práci svého otce, nemusí to být úplně objektivní posouzení. Jednu věc ale mohu potvrdit zcela jednoznačně. Můj táta patří k těm výtvarníkům, jejichž nezaměnitelný styl bytostně souvisí s jejich životem a životní filozofií. V jeho obrázcích není ani kousek falše nebo podbízení se nějakému momentálnímu módnímu trendu. Tak jak žil, tak také kreslil a maloval. Obrázky a karikatury Jaroslava Kerlese jsou zároveň knihou o mém tátovi. Tak hezké čtení!

Marek Kerles, starší syn Jaroslava Kerlese

Jak vtipy přicházejí na svět

Nahlédněme hlouběji do autorovy tvůrčí kuchyně.

V zatím jediné dosud vydané knize vtípů Jaroslava Kerlese *Jak vtipy přicházejí na svět* autor prozradil, jak se některé jeho vtipy zrodily. Připomeňme si jeho objevné vyprávění i v této *Velké knize vtípu*.

Sám autor knihu tehdy uvedl slovy: „**ČLOVĚČE, KAM NA TY FÓRY CHODÍŠ?**“ Také už se vás někdy někdo takhle zeptal? Mě tolikrát, že bych to nespočítal, ale ani jednou jsem se nezmoohl na kloudnou odpověď. Přitom by si ji tazatel zasloužil, vždyť on mi tou otázkou vlastně vyslovil uznání, zatleskal za dobrý výkon – a já, místo abych se odvděčil patřičnou úklonou, jsem se jen přitrouble usmíval a bezradně

krčil rameny. A tak ve mně rok od roku narůstá nepříjemný pocit nevyrovnaného dluhu, a tím spíš, že jej věřitel nevyvádí. Těhle půjčce by prostě slušelo, aby byla na oplátku. Jenže jak zaplatit, když peněženka zeje prázdnotou? Je jen jedna možnost – vyhrnout si rukávy, plivnout do dlaní a dluh si pěkně odpracovat. Což tedy činím touto knížkou.

AKVÁRIUM

To byla cesta! Vlák narvaný do posledního místečka měl už bezmála čtyřicet minut zpoždění. Uvnitř kupé to páchlo ajznboňáčkou špínou a bylo tam dusno až k zalknutí. Jedinou možností, jak tuhle ohavnost přežít, byly vzpomínky. Opřel jsem si hlavu o opěradlo sedadla a zavřel oči. Po chvíli se mi vybavilo důvěrně známé místo na břehu Malše. Za zády mám louku, před sebou peřej řeky a příkrú zalesněnou stráň. S požitkem nasávám vzduch vonící pryskyřicí a čerstvě pokosenou trávou... Vidina se rozplynula, vzápětí jí však vystřídala jiná: Stojím opřený o masivní trám stavidel Černiše, rybníka, kam jsem chodil na dobrodružné výpravy už jako kluk. Pomalu přejíždím pohledem protilehlý břeh s vysokou neprostupnou hradbou zeleně, vyrůstající přímo z vody. Takhle nějak jsem si odjakživa představoval prales lemuující tok Amazonky...

Vzpomněl jsem si na loňské září, kdy jsem byl v těchto končinách na cyklistické vyjízdce se svými dětmi. Říkali jsme si tehdy, že by nebylo marné Černiše prozkoumat, a fantazirovali jsme, jak to provést. Marek na to šel sportovně: plavky, potápěčské brýle, šnorchl – víc nepotřeboval. Já s Evičkou jsem se zase shodl na verneovské, útulně zařízené ponorce. Teprve Péťa, nejmladší člen expedice, přišel s návrhem odpovídajícím duchu doby. Vymyslel rádiem ovládanou „podvodnickou“ kameru. Co by snímala, to by se současně promítalo na monitoru umístěném na hrázi v přepychovém automobilu...

Z ničeho nic mnou zalomcoval prudký záchvat stesku po rodině. Rázem jsem se vrátil do reality. Na místech u dveří do chodbičky byli rozvaleni dva chlapíci v modrých usmolených uniformách a dobrácky kritizovali „bordel“ na dráze. Proti mně seděla starší paní. Zápěstí, prsty, hrud, krk, uši – všude samé zlato. Tvrdě spala. Z pootevřených úst jí visela asi dva centimetry dlouhá slina, která sebou pocukávala v rytmu jedoucího vlaku. Silou vůle jsem se rychle vrátil k Černiši... Nebo by to šlo udělat ještě jinak. Co takhle vzít velikánskou skleněnou tabuli, zapustit ji kolmo do hráze a zeminu pak jednoduše odkopat? Prostě vybudovat takové velké přírodní akvárium. Cože?! Otvírám oči a v předklonu natáčím hlavu ke krajině ubíhající za oknem. Ale to je fór, to je přece fór!! A ke všemu ne jen tak ledajaký, ale Jarouškovi Kerlesů šitý přímo na míru!

To se musí oslavit, zajásal jsem. Jenže k pití ani jídlu jsem nic neměl a zapálit si cigaretu v nekuřácích nepřípadalo v úvahu. Tak jsem alespoň vstal, opatrně se protáhl mezi nohama spolucestujících a šel se vyčurat. Cesta domů už pak uběhla jako voda.

STREJDA S JITRNICÍ

Někdy se člověk nadře jako kůň, div, že duši nevy pustí, a ono nic, čtenář „dílo“ přejde bez zájmu, jako by neexistovalo. Jindy bez velkého přemýšlení přejeđe písátkem párkrát po papíru – a hele, kdekdo se může smíchem potřhat. Jako v případě strejdy s jitrnicí...

Za pětadvacet let, co se zabývám kresleným humorem, jsem absolvoval řadu autogramiád, nikdy ale nezapomenu na tu, která se před lety konala na Nový rok v Praze ve Vodičkově ulici. Pot mi tekla čůrkem po zádech, v ruce křeč, že prsty jen tak dokázaly udržet propisku. „Nekresli, jen podpiss, jen podpiss!“ syčel na mě podepisující se soused z pravé strany, Dušan Motyčka. Ale copak to šlo? „Alespoň pár čar, mistře...“ Mistře! Copak to šlo, nevyhovět žadateli, který vás osloví MISTŘE? Jenže co pořád kreslit? Opakovat jedny a tytéž motivy stále dokolečka mi připadalo pod úroveň, ale vymýšlet nové bylo minutu od minuty obtížnější. Konec přišel naráz – strojovna neboli mozkovna už ani nešlytla. Zpanikařil jsem. Co teď, co teď, proboha?! Odpověď přišla vzápětí: Kreslit. Cokoli, ale hlavně kreslit, jinak mě vršící se hora památníků, sešitů, čtvrtků a já nevím, čeho všeho ještě, dočista zasype. Lepší něco nežli nic, ospravedlňuji se

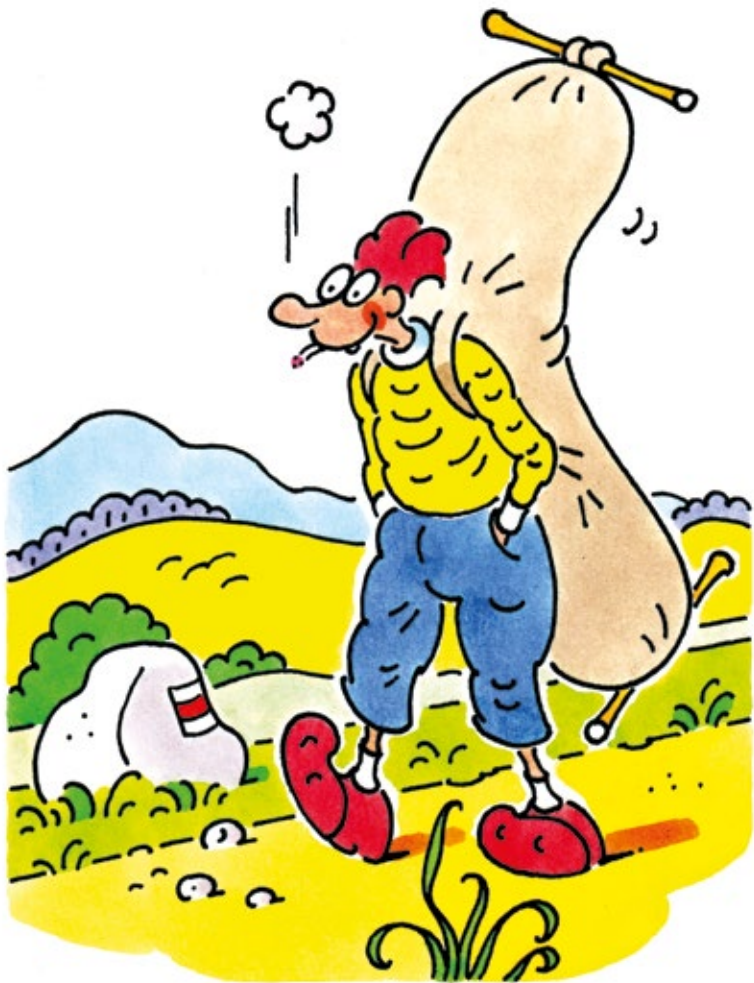
v duchu a přisouvám si k sobě sešit s pečlivě nalepenými výstřižky mých vtipů, který mi podstrkuje asi dvanáctiletý školák. Na připraveném listu je v levém horním rohu nadepsáno: Jaroslav Kerles, pravý podpis a obrázek. Chvilku váhám, nechce se mi zneuctit vlastní jméno takovou blbinou, ale nedá se nic dělat – jsou tu další. Rychle kreslím oči, mezi nimi velký nos, pusku, vedle ucho, nad ním švandovskou beranici, pak tělo s rozhoupanými rukama a nohy v chůzi. Ještě přikresluji náznak cesty a hotovo – podpis.

„Jééé,“ slyším najednou sborově vyjádřený údiv provázený smíchem. Pátrám, který z mých kolegů jej svým obrázkem vyprovokoval. Jenže všichni autogramůchtiví, co byli v mém dosahu, civí na pajduláka s jitrnicí.

A teď to začalo:

„Já taky, kdybyste byl tak laskav, taky toho strejdu s jitrnicí, mistře...“ „Mně taky,“ žadoní dětský hlásek. „To je roztomilé,“ naklání půvabně hlavu dáma jak vystřižená z módního magazínu. „Mohu také poprosit?“

„Jistě, jistě,“ blekotám, vyšinitý z neočekávané reakce publika. Zkrátka strejda s jitrnicí se stal jednou z hvězd večera a mně nezbyvalo než si znovu pokorně připomenout, že karikaturista míní, ale publikum mění – a právem, protože bez něho by sebelepší kresba byla vlastně k ničemu.

ZLÝ SLEPICE

Podzim – zlaté období čundrů, ale i blaženého vychutnávání domácího zátiší. Venku se to dobře vymýšlí, doma zase kreslí, je to pěkně půl na půl, v rovnováze. Výlet od zlatokorunské železniční stanice do Plešovic patří na podzim k mým nejoblíbenějším. Tedy výlet, ona je to spíš procházka zhruba čtyři kilometry dlouhá, ale co všechno je možné při ní pozorovat! Za ne jeden kreslířský nápad vděčím právě téhle trase. Jedné říjnové soboty jsem z ní vytěžil dokonce tři náměty, které jsem pak postupně udal v *Dikobrazu*. Vtip se slepicemi se navíc dočkal tak příznivého ohlasu, že mi ho ještě dnes, po deseti letech, někteří čtenáři připomínají.

Polotovar prvního nápadu na mě čekal už na silničce vedle nádraží: nablýskaná světlemodrá škodovka. Vpředu měla řadu pochromovaných přídatných reflektorů, po straně anténu autorádia zakončenou liščím ohonem. Za zadním sklem zářila chemlonová dečka s rudým nápisem ŠKODA. Jako kontrast byl k tomuhle plechovému cukrátku připojen zavápněný přívesný vozík, vrchovatě naložený cihlami a pytlovaným cementem.

Dalším „fuknutím“ byla smaltovaná tabulka připevněná k brance předzahrádky přízemního domku. Na tabulce jen dvě slova: POZOR PES. Bez čárky, bez vykřičníku, prostě jen POZOR PES. Přemítám, na co mě pan domácí vlastně upozorňuje. Že jeho pes kouše? Nebo abych byl opatrný a při vstupu hafana nezašlápl? Buď jak buď, sahám pro tužku a na lístek od vlaku si píšu POZOR PES.

Jen o pár metrů dál nás čeká další zážitek, tentokrát s hejnem slepic. Kde se vzaly, tu se vzaly, přibíhají s nataženými krky a vzrušeným kďákotem nám jedna přes druhou něco sdělují. Přes ženin odpor odděluji kus společné svačiny a obdarovávám jím pernaté domorodky. Že se tohle setkání stane jedním z kamínek mozaiky nového fóru, mě zatím nenapadá.

Rozloučili jsme se se slepicemi a pokračovali v cestě. Přicházíme k přízemní budově obchodu s průmyslovým zbožím.

„Podívej, co tu všechno nemají,“ drhne nosem o výlohu moje potěšení. „Kola! A hele, ten kávovej servis, ten je pěkněj...“

„Kde?“ pátrám očima mezi vystaveným towarem.

„TO NE, NEKLOVOU, ALE POMLOUVAJ, POMLOUVAJ TY BESTIE!“

„Přece tady, u toho kola...“

U toho kola... A už je tužka venku! Na lístku přibývá další heslovitý zápis: Smíchané zboží (na hromadě) – Smíšené zb. (firma).

Od téhle chvíle si inspirace dala pohov.

Teprve v Plešovicích, jakoby na rozloučenou, mi nabídla třetí, chybějící díl do skládačky. Kousek od požární nádrže stály na trávníku tři starší ženy. Byly si podobné jak vejce vejci. „To dělá to oblečení,“ říká moje parťačka. No jo, na mou duši, všechny tři jsou navlečené do nažehlených teplákových souprav a šatových zástěr s květovaným vzorem. Stály v mírném předklonu hlavami k sobě a něco si vzrušeně vyprávěly. Co chvíli se některá z nich ohlédla, ale hned se zase s gustem ponořila do proudu konverzace. Náhle vyjekly pronikavým smíchem. To je jasný, někoho pomlouvaj, říkám si. Najednou zpozorním – v duchu si za chůze pohazuji kostkami nezpracovaných zážitků: Pozor pes – slepice – drbny, pozor slepice – drbny, pozor, zlý slepice...

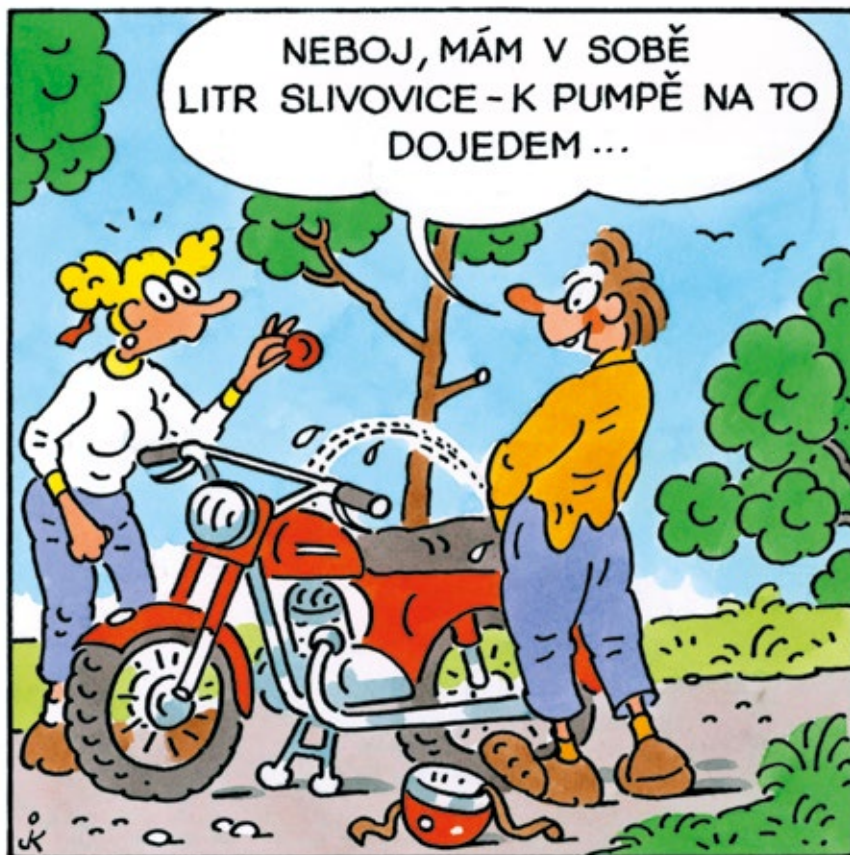
Minuli jsme hospodu, samozřejmě zavřenou, a konečně dorazili k plechové boudě železniční zastávky. Už to nevydržím, musím se svěřit: „Ty, Věro, co myslíš, je to fór?“ Beru úlomek cihly a na betonovou podlahu črtám náznak figur. „Tady je venkovská ženská, před ní pár slepic. Ty slepice jí něco s vyvalenejma očima vykládaj. O kousek dál stojí dva prdolvé, za nima tabule s nápisem POZOR, ZLÝ SLEPICE! No, a ten jeden tomu druhému říká: To ne, neklovou, ale pomlouvaj, pomlouvaj ty bestie! – Co myslíš, je to fór?“ Žena na mě vteřinku civí a pak vybuchuje nádherným upřímným smíchem. Jsem na vrcholu blaha – je to fór!

ŽENATEJ HOLUB

Jednou, za velkého chvatu, jsem na českobudějovickém náměstí rozehnal hejno holubů. V tu chvíli se mě zmocnila chuť nakreslit vtíp, v kterém by holub měl hlavní roli. Ale ať jsem přemýšlel, jak jsem přemýšlel – nic, prázdno. Pomalu už mi přestávalo chutnat (žena vaří výborně) a já si začal dávat na vybranou: Buď se holubího tématu vzdám, nebo umřu na prasknutí hlavy. Zdeptaný a ponížený vlastní nemohoucností práskl jsem sebou večer před televizi. Dávali jakýsi pořad o práci ornitologů. Tupě jsem zíral na obrazovku a téměř ani nevnímал, že jsem svědkem kroužkování tažných ptáků. Kroužky se leskly jako snubní prsteny... Najednou, bez předchozího varování, ve mně něco zařvalo ŽENATEJ HOLUB! A bylo to.

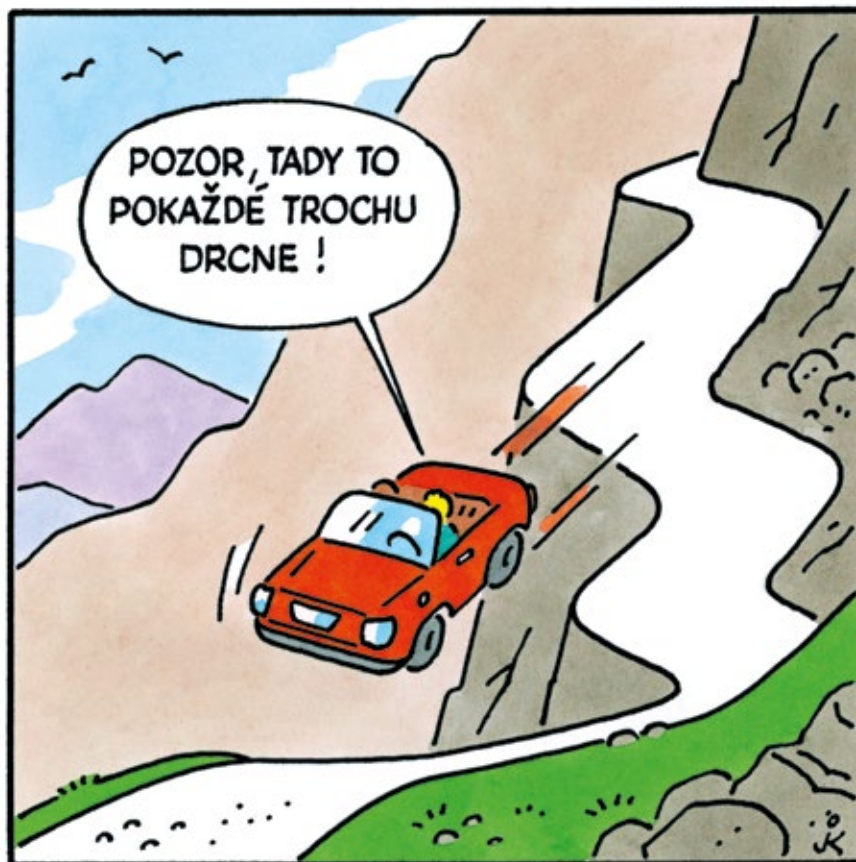

„PANE DOCENTE, PANE DOCENTE,
KOUKEJTE CO JSEM CHYTL: ŽENATÝHO HOLUBA!“

+

